

Maja Gal Štromar

1

KDO JE VIDEL COCO?

Moi, Gabrielle Chanel

Vlogi:

1 - Coco Chanel

2 - Služkinja/Alter Ego/Céline/Jeanne/Germaine

© SSG Trst&Maja Gal Štromar, 2019/2020

© Maja Gal Štromar

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

*»Mojega očeta ni bilo v telefonskem imeniku
mojega mesta.*

Moj oče ni spal z mojo mamo doma.

Mojemu očetu je bilo vseeno, če se učim igrati klavir.

Mojemu očetu je bilo vseeno, kaj počnem.

*In mislila sem, kako je lep, moj oče,
kako ga imam rada, in spraševala sem se,
zakaj me je puščal tako dolgo samo,
toliko let.*

Ampak moj oče

je iz mene naredil mene,

osamljeno žensko brez smisla,

kot prej sem bila osamljena punčka brez očeta.

Potovala sem z besedami, besedami, z imeni, imeni.

Besede oče ni bilo med njimi.

Imena očeta ni bilo med njimi.«

(Diane Wakoski, »Oče moje domovine«)

Preludij

Služkinja: (*off*) V sanjah ležim v betonski grobnici. Gola. Moja stopala se dotikajo neznanih, tujih ljudi. Ne, nisem sama. Črno je, vse je črno. Oči se počasi privajajo na temo. Gola modrikava trupla pod betonsko ploščo začno počasi dobivati obrise.

Od nekod priteka zrak. Mrazi. Bolj kot severni veter, bolj kot sunki ob zamrznjeni Loari, ki režejo v lica, tistega daljnega 5. februarja, ko je umrla mama in smo jo polagali v grob.

Slišim ponoreli lajež psov. So to psi ali podhranjeni volkovi, ki vohajo kri? Ne vem. Luna in Sonce sta ostala doma, v hiši na deželi. Sita sta, ne bi smela lajati, ne bi smela. Nahranila sem ju, preden sem odšla.

Morda pa so šakali? Šakali se hitro razmnožujejo.

Slišim krike? Ne, ne, niso kriki, le dolgo ječanje je. Jok in takoj za tem molitev. Trupla z roko v roki molijo...A medve še kar molčiva. Ne smeva se izdati. Že nekaj dolgih desetletij se skrivava med mrličji, četudi še nisva mrtvi.

Jaz in ona. Starka in deklica ... Lepa je, še vedno lepa. Čaka jutro.

1. PRIZOR

Coco Chanel umira. Morda je že umrla. Morda mora ponovno oživetiti, da bi lahko umrla. Leži na kanapeju. Njena služkinja je vse, kar je, kar ni, kar je upala, da bo, kar si je želela, pred čemer je bežala, je njena vest, je njena senca, je ona otrok, je ona ženska, je njena svetloba, njena tema, je njena svoboda, hkrati njena služabnica, čigar ime se ne prestopa spreminja.

Coco: Kostanjev les je trdoživ, četudi ne prenaša nihanj vlažnosti. Mlado lubje je srebrno in gladko, a z leti postane grobo in dež ga razjedka. Germaine, ali obstajajo truge iz kostanjevega lesa?

Služkinja: Obstajajo. Kot obstajajo kostanjevi gozdovi.

Coco: In naša prst je vlažna in težka in kostanjev les hitreje razpade, zgnije. Morda bi že morala razmišljati o tem? (*smeh*)

Služkinja: K sreči ste si dali izklesati nagrobnik iz kamna s petimi levjimi glavami. In izkopati grob brez zgornje plošče, če bi se morda še vrnili.

Coco: (*smeh*) K sreči, da. Ko sem bila majhna, sem po žepih nosila kostanje. Prinašali naj bi srečo, si vedela?

Služkinja: Mademoiselle, vi ne verjamete v srečo.

Coco: Moje drugo ime je *sreča*.

Služkinja: *Bonheur*. Gabrielle Bonheur.

Coco: In legenda pravi, da bodičasta oblekica, ježica, ki se oklepa kostanja, predstavlja dušo na poti iz vic v raj. Luščila sem jih za srečo. Poganska bogokletnost, zaradi katere so me nune prisilile, da sem ure in ure klečala v kotu. Pogled zdaj moje dlani. Od kostanjevih ježic so bile popikane, rana pri rani, večkrat so se mi zagnojile. In potem sem samo še nadaljevala tradicijo, slačila sem kostanje, oblačila ženske, ničkolikokrat sem se zbodla z iglo.

Služkinja: Vaši slavni kostimi, Mademoiselle, kaj bo z njimi, ko...

Coco: Ah, daj no, nehaj se cmerit: vse bo zgnilo! Vse bo požrla ta prekleta vlažna zemlja! In z njo vse, kar vsaj malo diši po vražah! Vse!

Kolikokrat sem pomislila, že odrasla ženska, da bi bilo še najbolje, ko bi mi kot deklici ob reki Loari, v vasici Saumur, spodrsnilo in bi padla, potonila bi...

TIŠINA

Coco: Spodletelo mi je, Germaine.

Služkinja: Ni vam spodletelo, Mademoiselle. Le spodneslo vam je tla.

Coco: Povleklo me je na dno, samo zaradi tega prekletega kostanja, ki sem ga vlačila po žepih. Ne le enega, celo pest! In draga moja, če hočeš imeti polne žepe, moraš nositi hlače (*smeh*).

Služkinja: (*Se namuzne*) In je pomagalo?

Coco: Če je pomagalo? Kaj? Hlače ali kostanj? Neumnosti! Seveda ni pomagalo, ne kostanj, ne hlače, ne bog, ne nune svetega srca Marije Magdalene. Nihče nikoli ne pomaga, to si zapomni. Nihče! Sama si. Volkulja! Preživi! Auuuuuuu!(*smeh*) Daj, daj mi raje cigareto!

Kje so? (*vzrohni*) Spet si mi jih skrila? Spet? Kje so preklete cigarete? (*Išče, razkoplje celo posteljo*) Oho, pod blazino? Resno? Popuščaš v domišljiji, ma chère! (*Najde zlato cigaretnico, na njej CC/ali pa škatlica slavnih CAMEL, pogosto tudi Kent, si medtem prižiga cigareto, kadi, kašlja*) Žulila sem jih v potnih dlaneh do onemoglosti. V dolgih nočeh, kot rožni venec. Z udrtim dihom sem prisluškovala, kdaj bom zaslišala topot konj in razmajano kolesje voza na makadamu. A topotalo je le v žepih, pod rjuho, kot uspavanka... Raka-ta-ka-ta... ra-ka-ta-ka-ta... ra-ka-ta-ka-ta...

Služkinja: (*zapoje*)

Raka-ta-ka-ta, Raka-ta-ka-ta,

punčka bo ušla.

Ra-ka-taka-ti, kam se ji mudi.

V kletki naj zaspi.

Ra-ka-taka-to, odela se je v zlató,

ra-ka-ta-ka-to, odšla bo v temó.

Oj, Coco, oj Coco, kdo te videl je,

kdo te videl bo....

Coco: In potem me je zmanjkalo in sanjala sem, da stoji pred železnim portalom sirotišnice, z bereto prek oči, v temni obleki objema mene in Julijo in jaz kričim...

Služkinja: »Papa, papa, poglej, naučila sem se šivati!«

Coco: In on je ponosen name, drži me za roko in jaz šivam berete in potem potujemo od sejma do sejma. Fijuuu, tam, preko oceana, v Ameriko!

Služkinja: »Allez, allez, Messieurs, Dames, samo danes, berete moje hčerke Gabrielle! Allez, allez, popusti na popuste! Izredne cene samo za vas!«

Coco: Poglej zdaj to dlan. Ne popušča. Božala je kilometre svile in še vedno ne zna šivati. Kako je koščena, artritčna in polna starostnih peg, morala bi jo napudrati. Si vedela, moji predniki so bili lastniki neskončnih nasadov kostanjev? Kostanji vseh mojih pred-družin. Še znaš molit? Dajva skupaj...

Služkinja: Oče naš, ki si v nebesih, posvečeno naj bo tvoje ime, pridi k nam tvoje kraljestvo, zgodi se tvoja volja, kakor v nebesih, tako na zemlji. Daj nam danes naš vsakdanji kruh in odpusti nam naše dolge, kakor tudi mi odpuščamo svojim dolžnikom, in ne vpelji nas v skušnjava, temveč reši nas hudega. Amen.

Coco: Ja....(*smeh*) Ja, zdaj pa je res že tam, moj zapiti papan. Če nebesa sploh obstajajo... Seveda ne, midva, papan, se bova soočila v peklu! In z nama cel nasad tvojih kostanjev, krivde in sramu. *Puf, pa-pa!*, vse se je sesedlo v prah. Ko sem obogatela, sem dala uničiti pokopališče, nagrobnike, grobove! Vse! Za vami sem zabrisala vse sledi. Resnica bo umrla z mano.

© Maja Gal Štromar

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

Tišina

Služkinja: Oskrunili ste družinsko ime Chanel.

Coco: Družina je bila že oskrunjena. Jaz sem le še zabila žebelj v trugo.

Služkinja: TIŠINA (*zapoje*)

Ali videl si Coco?

Led prekriva zdaj vodó.

Mati hoče v nebo,

mati hoče v nebo.

Pet sirot od doma bo odšlo.

Otrok ne bo.

Otrok ne bo.

Kdo je videl jo, kdo je videl jo?

Oj, Coco,

s petico žugaš v nebo,

zdaj ovijaš se v zlató,

zdaj potoneš v temó.

Coco: Črno ostane črno.

Služkinja: Zgorel je, cel kostanjev nasad. Požar se je razbohotil ...

Coco: Črno do korenin. (*tišina*)

Služkinja: Mademoiselle, umirate.

Coco: Vem. Najboljša barva je tista, ki dobro zgleda na tebi.

2. PRIZOR

Coco stoji, v rokah ima velike škarje, ki so obešene na njen slavni beli trak, ki ga nosi okoli vratu. Na sredi stoji Služkinja, oblečena v ogromno baročno obleko, ki jo Coco kroji. V bistvu reže z nje odvečno, trže. Tako je namreč delala. Šivati ni znala čisto zares, skic ni imela, vse je delala po občutku.

Coco: Slepec bo ohromel in hrom bo oslepel. Slepec mora ohrometi in hrom mora oslepeti. Kaj je? Misliš, da ne vem, kaj govorim? Da se mi blede, ker odhajam?

Služkinja: Kruti ste in hladni.

Coco: Vseeno mi je, kaj si misliš o meni, ker jaz namreč nate še pomislim ne.

Služkinja: Ta citat bo postal nesmrten.

Coco: Tvoje cmeravo pokroviteljstvo pa prav gotovo ne! Kot moj barvar tekstila si, Maurice: »Kaj bova danes, črno ali belo, morda beige, Madame Coco?« In tisti njegov prezir izpod privihanih brčic ... (smeh) Seveda, barva je dražja, in mrhovinar bi rad služil na moji slavi, o, ja, hkrati pa bi se vsajal nad mano!

Služkinja: (ga oponaša) »Stara lajdra, cinična skopuhinja, pol-mondena klobučarka, razvajena pubertetnica, ta ... Madame Chanel.«

Coco: Ja, hvaležna sem nunam in revščini, da so mi izostrile posluš za neizrečeno in za bedake.

Služkinja: (nadaljuje v maniri) »Hladna, resnobna, zadržta, cinična, nedostopna, egocentrična, kolerična, meni nič, tebi nič zasede piedestal lepe, bogate, izvirne, presežne, pametne, oddaljene, nerazumljene, in seveda nesrečne in nikoli ljubljene ženske.«

Coco: (jezno v obrambi) »Predalčkanje je za amaterje, za amaterje!!!, ki niso nikoli zares okusili življenja! In ne, ne, kolikokrat ti moram ponoviti, nisem Madame, Mademoiselle sem, La Grande Mademoiselle!« Ja, tako bi mu morala reči in mu zapreti umazano gofljo. Pa se z vzgajanjem drhali ne ukvarjam.

Služkinja: Če pa česa niste imeli, potem je to pedagoški čut, Mademoiselle.

Coco: Ah, kar pustila sem ga, naj še naprej otresa gobec, s svojim postanim zadahom po camembertju. In ni bil edini. Ne, ne, ni bil edini. (tišina) Ne misli, da ne čutim, kako vrliš z očmi, Céline. Vsi ste isti. Nehvaležna svojat! Če hočeš preživeti, moraš odstopati, moraš biti drugačen. Vedno korak pred drugimi, vedno! Že tako zamujamo, neprestano smo prepozni. Komaj dvigneš leno rit, je življenje že korak pred tabo. Kaj, a boš rekla, da je življenje lepo?! Življenje ničesar ne podarja. Življenje je. Pika. Kdaj pa je še koga življenje vprašalo, kako se počutiš, ljuba? Ča va? Življenju dol visi.

Služkinja: Ja, drugačen moraš biti za vsako ceno.

Coco: Ne, drugačen moraš biti, ker si pač ...

Služkinja: Boljši?

Coco: (*vzrohni*) Ne! Ker si pač drugačen!

8

3. PRIZOR

Služkinja: (*zamomlja iz tišine, slišati je le škarje, ki dajejo ritem*):

Po čelu teče kri

»Ni modra. Ni modra«,

Nič ne reče, zamolči.

A buška raste in skeli,

in jo polize, to...

mojo rdečo kri...

Coco: Včasih ga zagledam v sanjah.

Služkinja: Koga?

Coco: Boya. Kot da mu smrt ne bi preprečila, da bi se postaral. Oba veniva, sočasno se sesedava v prah. (*smeh*) Morda se tudi onkraj štejejo leta?

Služkinja: O, ja, v ljubezni in v vojni je vse dovoljeno. (*tišina*) Mademoiselle, Jacques vas že več kot pol ure čaka v veži, rad bi vas naličil! Malce je že nemiren, v opero (Garnier) mora na predstavo, saj veste. Mu rečem, da še malce počaka?

Coco: Ne, danes ne. Danes ne morem. Naj pride jutri, točno ob 9h, ampak res točno.

Služkinja: Prav, pa jutri. Točno ob 9h.

Coco: Sklonim se nadenj. V avtu je. Glava je obrnjena proti levi. Ne, ne gleda v nebo, ne čaka na blagoslov, umirjeno kaže svoj profil in svoja nekaj dni neobrita lica. Na srcu pa ... strelna rana.... Zeva, grozno zeva...

Služkinja: Pa saj veste, da ni umrl od strela, Mademoiselle.

Coco: Res je, ni bilo strela. Morda je le vbodnina, Céline, a, kaj pravite, je bila vbodnina?

Služkinja: Počila je guma. Trčil je ob drevo.

Coco: Ja, saj res, tako je bilo, počila je guma. Banalna guma. Zapeljal je s ceste. Zgrešil je smer. Oh, on, ki je vedno vedel, katera smer je prava. In potem, bum, naravnost z glavo v stari kostanj.

Služkinja: Ti vaši kostanji.

Coco: Ne vem, Germaine, zakaj sem jih morala gledati, kako odhajajo. Zakaj sem jih morala gledati mrtve. Neprestano obnavljam to... to bedno zgodbo zapuščenosti. Postajam dolgočasna. In veš kaj? Jaz sem režirala to dolgočasno zgodbo, samo jaz, Céline! In vsi so igrali igro tako kot sem sama hotela. Ja! Bravurozno so interpretirali moje neizrečene želje. In če niso sami odšli, me zapustili, sem jih brez milosti zabrisala čez prag. Z vsakim njihovim odhodom sem si rekla, *'no, mala moja, zdaj, zdaj pa se bo krog razklenil in osvobodjena boš prekletstva korenin'*. Ah, ni je bolj patetične podobe kot slika hrepeneče deklice, ki se pomiluje na licu uvele starke, staruhe, ki s slino v koticčkih ust obsoja svet za svojo nesrečnost.

Služkinja: Pa saj vam *je* uspelo, Mademoiselle. Saj vam je.

Coco: Ne pomiluj me in ne podcenjuj moje inteligence! Vse to je videz. Videz! In jaz sem kraljica videza. In če se dobro pretvarjamo, nam svet verjame. In meni je verjel, mar ne?

Služkinja: Ustvarjali ste novo modo, Mademoiselle.

Coco: Ah, ubijala sem staro, Germaine, gledala sem jo, kako umira, in ob pravem trenutku udarila v hirajočo spako...Zaaak!, pa je odfrčalo vse odvečno! Najbrž sem si le domišljala, da rojevam novo. Medtem pa je vse ostajalo ujeto v krogu. (*smeh*) Iz korzeta v triko in trikoja nazaj v korzet.

Služkinja: Ne vem, zakaj ste danes tako strogi do sebe, Mademoiselle. Arthur Capel vas je vendarle imel rad.

Coco: Ne, Boy me je izdal!

Služkinja: Vsi smo čakali in nemeli, zdaj zdaj vam bo počilo srce. Tistega jutra, ko ste stali v beli svileni pižami ob cesti, ki je vodila v Cannes. Strah nas je bilo vaše tišine, vašega zapiranja v črno sobo. Še nikoli niste bili tako tihi.

Coco: Kako zelo sem se veselila srečanja z njim. Najbrž sem ga tako noro ljubila samo zato, ker je odhajal, ker sem ga lahko pogrešala, gledala njegov odhajajoči hrbet. Ne spominjam se niti ene same izgovorjene besede med nama. Čudno, mar ne?

Služkinja: Tudi, ko se je poročil z Diano ste molčali.

TIŠINA

Coco: Kdaj imam lekcije petja, Céline? Ob petih? Zamujam, kajne? Ja, ja, najbrž spet zamujam. Vedno zamujamo, vedno smo prepozni... Kje je razpršilo za grlo? Zanalašč klepečeš in me odvrčaš od ...

Služkinja: Danes nimate lekcije petja, Mademoiselle, pomirite se, danes ne. Madame Veronique ste naročili šele v petek.

Coco: V petek, saj res...in danes ni petek?

Služkinja: Danes ne.

COCO: (*zapoje*)

Moj ljubi ima srce iz marmorja,
ne človeškega, ne človeškega.

A to srce me rado ima.

O, rado me ima,

srce iz marmorja.

Oh, ma belle Coco,

ni srca, ni srca.

Le luknja je, morda.

In udrta pot do tja.

Udrta pot do tja.

Služkinja: Mademoiselle. Mrtev je.

Coco: Ja. Vsi umrejo. Ali pa so nedostopni.

Služkinja: Od vedno ste bili sami, Mademoiselle.

Coco: Ne, od vedno sem spala z nepravimi moškimi!

Služkinja: Od vedno ste spali z nepravimi moškimi ob pravem trenutku.

Coco: Ja, tako je, če človek spi.

Služkinja: Ko ženski zdrsnemo, ni opravičila.

Coco: Prav nič mi ni zdrsnilo!

Služkinja: Seveda vam ni zdrsnilo, Mademoiselle, vohunstvo ni zdrs. Je svobodna odločitev.

Coco: (*kriči*) Storila sem, kar sem v danem trenutku lahko, da sem rešila nečaka iz nemškega ujetništva! André je bolehal za tuberkulozo, to veš, in tam bi ga pobralo.

Služkinja: Eno življenje je vrednejše od 3000 odpuščenih šivilj, od stradajoče nacije, od...?

Coco: Vojna ni čas za afnanje in oblekice! Amen.

Služkinja: Ah, popuščate, Mademoiselle! Vaš ljubi poet Pierre Reverdy bi nedvomno postregel z boljšim argumentom. S kakšnim prefinjenim dovtipom. Z intelektualno bravuroznostjo. (*cinizem*) Ah ja, saj res, saj res, ne bi šlo, bil je v odporniškem gibanju, na drugem bregu, nedvomno ne na kaviarskem, in najbrž vam tega izdajstva ni nikoli odpustil!?

© Maja Gal Štromar

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

Coco: No, pa daj, zavrti že ta... ringlšpil! Danes ga še nisi! Kar nemirna postaneš, če ne moreš žaliti, če ne moreš kritizirati! A ti še ni dolgčas od tega lajnanja, Germaine? Kje sta tvoji krščanska dobrota in skromnost? Kje? In ne, ne dovolim ti! Reverdyja ne dam! On je edini moški, ki me ni obsojal. Edini moški, ki ni tekmoval z mano!

Služkinja: Bil je nor. Zaprl se je v samostan.

Coco: Misliš, da je lahko najti moškega, ki ne tekmuje z žensko? Še vsak me je udaril, se maščeval za mojo uspešnost, še pred vsakim sem se morala poniževati, pomanjševati. Ah, lačna sem, Jeanne. Lačna...

Služkinja: Moje ime je Céline. Jeanne je bila vaša mati.

Coco: Danes bi vam rada rekla Jeanne, če smem.

Služkinja: Naj bo. Kaj bi danes jedla, hči moja? Že nekaj dni odklanjaš hrano. To ni dobro. Česnov karamel z grenivko? Ker grenivke ni lahko najti med vojno! Prefinjeni file lista v renskem rizlingu? *Coq au vin*, (piščanec v vinu), ocvrt krompirček? Šparglje v *sauce hollandaise*, (v holandski omaki), sveže sadje? Zanimivo, isti meni so stregli v Ritzu 14. junija leta 1941, od 12. do 14. ure. *Alons enfants de la patrie*, pohiteti morava, sicer zmanjka, *le jour de gloire est arrivé! Aux armes les citoyens, formez vos bataillons!*

Coco: (jo prekine, kriči) Dovolj! Sita sem te! Do tu, do tu (pokaže grlo)! Misliš, da si duhovita?

Tišina.

Služkinja: No, ne bi vsaj malce pojedli? Jabolčno čežano vsaj... (prinese ji hrano in jo pita)

Coco: (med hranjenjem) Po vojni ste se vsi potuhnili. Kot male gnide. Globoko v sebi pa še vedno pestujete prepričanje, da je bila edina napaka tega stoletja Hitlerjev poraz. O, ja, ja, ja! Verjeli ste v mirno Hitlerjevo Evropo. V strahu pred boljševiki in Stalinom ste pogoltnili vse, kar vam je bilo ponujenega in stisnili rep med noge! O, veliko takih cvetk poznam. In veš, kaj bi se zgodilo, če bi Hitler zmagal? Nič, prav nič! Ploskali bi. Vsi! Pristavili bi svoj lonček, licemerci. (Odbije lonček s čežano na tla). Prav tako kot ste ga zaveznikom. Svet bo vedno pokleknil pred zmagovalcem.

Služkinja: Kdo ste, Mademoiselle Coco?

Coco: Nihče. Daj mi cigareto!

Služkinja:

Aj, Coco, aj, Coco,
zdaj odevaš se v triko,
zdaj odevaš se zlató,
zdaj odhajaš v temó.

Ko Ko Ri Ko Ko, qui qu'a vu Coco,

Ajflor stolp prelomil bo nebo,
 zrušila laž se bo v zemljo,
 nekdo te videl bo,
 nekdo te videl bo.

Coco: Moj imperij bo preživel. Še naprej bodo ploskali Mademoiselle Chanel! Pozabili bodo te drobnarije, in se še naprej oblačili v moje kostime, se ponašali z mojimi kreacijami in si okoli vratu obešali girlande križcev in biserov.

Vsakih 30 sekund se proda steklenička mojega parfuma.

Vstane, da bi ugasnila cigareto, se pogleda v ogledalo.

Coco: Poglej, kako sem suha. Moje telo... tako neznatno, nikoli dovolj ženstveno. Že v Moulinu se je zaključila moja kariera pevke, še preden bi se zares začela.

Služkinja: »Slab, hreščeč glas, nobenega posluha«, so govorili.

Coco: V bistvu pa so si mislili: »Nobenih prsi, reva, nobenih bokov!« Ja, premalo *baroka* za odrsko kariero, premalo mesa za poltenost odločevalcev. Vedno so o vsem odločali le moški. Kot da moški vedo, kaj ženska potrebuje, kot da oni sploh vedo, kaj je to ženska!? In vsi ti, ti, krojački hlački, ki so po vojni tekmovali z mano. Nevarni pezdetki, ki bi hoteli biti ženska, a ker jih je mati rodila v napačen spol, se ji maščujejo, jo še kar ponižujejo, zaklepajo v korzet in klešejo vanje svoje zgrešene predstave. Dior ne oblači ženske, ne, on jo tapicira!

Služkinja: Vi ste žensko osvobodili. Izvlekli ste jo iz korzeta.

Coco: Težko diham, daj, odpri okno...

Služkinja: Nadeli ste ji hlače.

Coco: Jaz sem ustvarila žensko, ki lahko spet svobodno teče, jezdi, igra polo, lovi losose in lisice, vozi avtomobile, služi svoj denar in je samostojna! Neodvisna. Oh, kako težko diham... Daj, daj mi malo vode...

Pije vodo

Coco: Ljudje nočejo svobode, Céline. Krojačice so hotele komunizem, enakost, pravice, višje plače, delitev dobička ... Nekega jutra, leta '36, sem se zbudila, bolela me je glava, sindikat šivilj je pritiskal name že nekaj mesecev. Rekla sem si, danes jim bom dala tovarno, tako, voilà! Poklicala sem odvetnika in pridirjal je s svežnjem papirjev. In sem jim jo dala: »Medames, tovarna je vaša, à vous!« (*smeh*). Dovolj bi bil podpis, pa so se le smejale, prižigale čike na ulici in se nastavljale fotoreporterjem kot počestnice. (*groteskno jih oponaša*) »Oh, là, là, prihaja revolucija, mon dieu, in jaz ne vem, kaj naj si oblečem!« Kure, navadne kure! Ne, niso je hotele. Pomisli! Niso!? Zato mi nikaner ne pametuj o svobodi! Ljudje hočejo biti vpreženi. Ne znajo sprejeti odgovornosti. Svoboda je težka rabota!

Tišina

Služkinja: Pred čim bežite, Mademoiselle?

Coco: Ne vem, naredi že nekaj, prekleto, odpri že to okno! Stiska me, povsod, veže. Od teh zavese polnih prahu se davim. Kdaj si jih nazadnje oprala?! Ne vem, zakaj te plačujem!

Služkinja: Že od začetka vojne jih ne perem in že od tedaj me ne plačujete, prodali ste me kot kos pohištva Družbi parfumov (*Société de parfums*) z vsem vašim imetjem vred. Pierre Wertheimer, vaš prijatelj, me plačuje.

Coco: Ženska nima prijateljev! Pierre je bil zaljubljen vame. In kljub vsemu me je okradel.

Služkinja: Pierre vam je pomagal, in kljub temu ste ga ovadili.

Coco: Pierre je pomagal sebi. Pobral šila in kopita in strahopetno emigriral v Ameriko.

Služkinja: Po vojni bi se vam lahko maščeval, pa se ni.

Coco: Po vojni so vsi generali, in ja, lahko bi se maščevali, pa se niso. *Ma belle*, edini politični sistem, ki ne bo nikoli propadel, je denar. In vsak ima svojo ceno. Vsak!

Služkinja: Kako globoko se sovražite.

Coco: Tako to gre.

Tišina.

4. PRIZOR

Služkinja: Prepah vam škodi.

Coco: Kaj pa tebi mar, če se prehladim. Bom vsaj prej crknila. V *Bel Respiru* so bila okna vedno odprta, dan in noč, pa mi ni prišlo do živega. Ja, *Bel Respiro*. Zahtevala sem odprta okna, ko je Igor igral klavir...lepo je igral, nor je bil, čisto nor (*smeh*)... Ko sem se vračala domov, sem ga zaslišala že na poti, ki je vodila proti parku. Ja, prepah bi! Prepah! (*na odru zapiha, ventilatorji, njena obleka plapolala, zasliši se glasba Stravinskega*) Igor se je zaljubil vame, ja, res je. Po eni sami bežni noči, nevredni omembe, je zblaznel. Bolj sem se umikala, bolj sem ga zavračala, bolj je maltretiral Katjo. Zato je umrla, samo zato. Podžigala sem ju v ljubosumju, igrala sem njuno igrico slepih miši. Če bi igrala po srcu, bi odpadla kot gnilo jajce, še preden bi mi uspelo spustiti krilo. Moški ne ljubi, moški lovi. In ko divjad ulovi, jo poje ali zavrže in potem spet lovi.

Služkinja: Ljubili so vas.

Coco: Oboževali so me!

Služkinja: Hrepeneli so po vas.

Coco: Hrepeneli so po moji podreditvi!

Služkinja: Misia je verjela v vajino ljubezen.

Coco: Misia ni verjela, Misia je klevetala in spletkarila!

Služkinja: Bila je vaša edina velika prijateljica.

Coco: Bila je moja najboljša sovražnica! Prijateljstva ni. Res je, brez nje bi umrla kot največji nevedni idiot. »*Coco je poceni šivilja z drobnimi prstki, ki se raje druži z vojvodi kot z umetniki!*« Dobro poznam njene klevete. A **jaz** sem jih živela! Jaz! Plačevala sem zanje. Nikoli mi ni bilo nič podarjeno. In vse sem poplačala! Z obrestmi! In še dodala! Igorju sem do smrti nakazovala rento. (*Smeh*) Le prosit me ni smel zanjo.

Služkinja: Pokopali ste ga in plačali pogreb.

Coco: Financirala sem ruski balet z Diaghilovom na čelu.

Služkinja: Pokopali ste ga in plačali pogreb.

Coco: Reverdyjeve knjige sem kupovala skrivaj in plačevala založnike, da so mu odkupovali rokopise.

Služkinja: Pokopali ste ga in plačali pogreb.

Coco: Paul Iribe bi me poročil, medtem pa mi je kradel diamante in jih nadomeščal s ceneniimi oniksi.

Služkinja: Pokopali ste ga in plačali pogreb.

Coco: In sestra Julia. Nesrečnica, dvignila je roko nadse.

Služkinja: Pokopali ste jo in plačali pogreb.

Coco: Sestra Antoinette.

Služkinja: Pokopali ste jo in plačali pogreb. Tudi ona je dvignila roko nadse.

Coco: (*smeh*) Kaj pa moj ljubi pogoltni in nehvaležni pederast Cocteau!?

Služkinja: Opijaš. Plačali ste mu zdravljenje v sanatoriju. Njega, vidite, Mademoiselle, pa niste pokopali.

Coco: Njega sem pokopala še živega. Nehvaležnež, našel si je novo mecenko, novo neumnico, ki jo je lahko cuzal. Nikoli mi ni vrnil niti centa, nikoli plačal mojih kostumografij. In vendar je crknil pred mano.

Služkinja: Kaj pa Misia?

Coco: Kaj, kaj pa Misia? Pusti že Misio! Pokopala sem jo, tudi njo. In plačala pogreb.

Služkinja: Naličili ste jo kot boginjo in še preden so jo položili v trugo, ste jo oblekli v bel kostim *made by Chanel*. Menda ni bila še nikoli tako lepa.

Coco: Pazi se, moja draga Céline, pazi! Prijateljstva ni.

Služkinja: Trdoživi ste, Mademoiselle.

Coco: Nikoli nisem prenehala biti žalostna.

Služkinja: *RUSKA žalostinka.*

Služkinja: Triko.

Coco: Kaj je z njim?

Služkinja: Raztegljiv je v vse smeri. Po želji. Kakorkoli in čez karkoli ga navlečeš, deluje brez izjeme.

Coco: Ja, resnica je raztegljiva reč.

Služkinja: Resnice ni, sami ste dejali.

Coco: Od kod pa zdaj ta cinizem, Germaine?

Služkinja: Od vzorne učiteljice.

Coco: Cigarete, kje so cigarete, Céline? ... Od vedno sem imela raje zgodbe. Kdo pa še danes sploh verjame v resnico?

Služkinja: Kaj pa vaši resnicoljubni citati?

Coco: Kaj je z njimi? ... Ah, pokradeni. Pierre Reverdy jih je pisal zame. (*smeh*) On je vanje vsaj verjel.

Služkinja: Je že ura za Sedol, Mademoiselle?

Coco: Sem mislila, da sva to temo že davno zaključili?! Zdaj pa že odpri to prekleto okno!

Služkinja: Enkrat bo treba priti zadevi do dna.

Coco: (*znori*) Zakaj morate vi, vi, mali ljudje, nizkotni ljudje, vse vedeti? Zakaj? Obsedenost z resnico je grozljiva človeška slabost!!! Kot da bi bila odvisna od nas, resnica, kot da bi sploh obstajala?! Ni dna, ni resnice. Ničesar ni. To je to. To je vse, kar je. In potem ni več ničesar. Nič! Rien! Zero! Povem ti, kako se zasučejo reči. Januarska nedelja bo, mraz bo, šla bom na sprehod do parka Tuileries ali pa do Kraljeve Palače, morda še zadnjič na konjske dirke v Auteil.

Služkinja: Bele kamelije bodo kukale iz zaplat snega. V takem mrazu preživijo le še kamelije.

Coco: Ko se bom vrnila, me bo vratar Ritza vprašal...

Služkinja: »*Mademoiselle Chanel, comment ça va aujourd'hui?*«.

Coco: In jaz bom nemarno zamahnila z roko, v desnici bom držala na pol pokajeni čik Camel cigarete in odgovorila:

Služkinja: »*Ça va, Monsieur Horovitz, ça va!*«

Coco: Nemirna bom. Tresle se mi bodo roke. Komaj mi bo uspelo razdreti ampulo in si vbrizgati Sedol. Rekla si bom, niti ne več presenečena, *aha, tako torej se umre*. In čez nekaj ur bom čisto zares mrtva. Nastopila bo srčna kap. Umrla bom naravne smrti. Ti mi boš pokradla nakit, v žepe si boš natlačila diamante, v kovček boš stlačila torbice in obleke in mrtvaškemu ogledniku rekla, da me ne poznaš. (*smeh*) To je vse!

© Maja Gal Štomar

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

Služkinja: Polna luna je, spet vas bo nosilo, Mademoiselle. Naj vas privežem?

Tišina.

Služkinja: (*Jo veže*) Nikoli ne boste vedeli, zakaj ste tako neskončno žalostni, zakaj nikomur se ne boste predali, in če se boste, vas bo smrt vedno znova ločevala. Nikoli ne boste vedeli, zakaj sovražite hiše, a v hiše se boste naseljevali, gradili jih boste, tako dolgo, da se bodo hiše naselile v vas in vas za vekomaj spremenile v hladno in vlažno zidovje.

Coco: Ah... Vse to je ... Nepomembno.

Služkinja: Kaj pa je pomembno?

Coco: Ljubezen?

6. PRIZOR

Služkinja: Počasi se pomikate po robu maneže.

Coco: Kmalu bo jesen. Sonce že počasi peša.

Služkinja: Previdno se pomikate po robu maneže in ne pogledate ga.

Coco: Čutim, da je nemiren, da natanko ve, kaj ga čaka. Čutim drget sleherne mišice na njegovem orjaškem telesu. S konci črnih jahalnih škorenj zarisujem črto v mehko prst, preko katere so malomarno raztresli žagovino.

Služkinja: V desnici držite uzdo.

Coco: V desnici držim uzdo. In vem, kaj bom storila in vem, da mi bo uspelo.

Služkinja: Ne smem ga pogledati.

Coco: Ne smem. Čeprav vem, da išče pogled.

Služkinja: Obupno ga išče.

Coco: Umril bi zanj.

Služkinja: Njegove velike črne izbuljene oči bi me rade srečale.

Coco: A pogled bi bil poguben.

Služkinja: S pogledom bi ga osvobodila.

Coco: Pogled osvobaja.

Služkinja: Zato ga ne pogledam.

Coco: Zato ga ne pogledam.

Služkinja: Postala bi njegova zaveznica.

Coco: V tej zgodbi ni prostora za zavezništvo, ni prostora za osvoboditve.

Služkinja: Strmim v zbita tla, od daleč se oglašča droben črni kos, skaklja po porumeneli travi. Še močneje stisnem uzdo v desnico, da zapeče in izriše v dlan novo brazdo. Moji črni dolgi lasje so razvezani, raznaša jih v vetru kot konjsko grivo v razbesnjenem galopu.

Coco: Odprem vrata maneže, odrinem ograjo. Nobene naglice ni, nobenih odvečnih gibov. Dihanje je polno in oster zrak napolnjuje sleherno celico mojega koščenelega telesa.

Služkinja: Zdaj povestim roko, spustim jo ob bok.

Coco: Povestim usnjeno uzdo, črno kačo, da se dotakne tal.

Služkinja: Vlečem jo za seboj, da se skozi rdečkasto prašno prst izrisuje tanka linija. Skrivnostna pisava nekega jesenskega popoldneva bo ostala kot večna tetovaža vtisnjena v njegove možgane.

Coco: Še vedno ne dvignem pogleda. Čutim njegov nemir. Kopita se predstavljajo v sinkopah.

Služkinja: Dviga glavo. Kima. Pihanje skozi nozdrvi.

Coco: Še nekaj korakov in sem pred njim. Dvignem desnico in z uzdo z vso silo dvakrat udarim po tleh, silovito, da počí, da se močno pokadi.

Služkinja: »Jeaaaah! Jeaaaah! Jeaaaah!«

Coco: Zakričim, enkrat, dvakrat, trikrat in potem še enkrat. (*le odpre usta*)

Služkinja: »Jeaaaah!«

Coco: Krika sta jasna in divja. Kratka, a še dolgo odmevata.

Služkinja: Akustika maneže prebija do črev.

Coco: In potem?

Služkinja: Potem tišina.

Coco: Da. Globoka tišina prihajajoče jeseni. Prah se počasi seseda. Obrnem se, se umaknem. Ne, ne pogledam ga, ne smem ga pogledati.

Služkinja: Ne še.

Coco: Kažem mu hrbet. Vztrajno. Hrbet je pokončen in močan. Vse kite na njem so napete in odločne.

Služkinja: Mora mi biti vseeno.

Coco: Mora mi biti vseeno. Moram se navaditi na to, da mi je vseeno. Le tako bom preživela.

Služkinja: Bom preživela, bom, če mi bo vseeno.

Coco: Približujem se ograji, ustavim se in čakam. Grobni molk. Začutim nevidne niti, spajajo me s svetom za mojim hrbtom. Prosojnost se spreminja v jeklene okove. Prišel je. Za menoj je. Spustil je glavo.

Služkinja: Spustil.

Coco: Čutim, kako se rahlo dotika moje desne rame. Skoraj se je dotika. Prosjači, revež.

Služkinja: Revež.

Coco: Moleduje za ujetništvo. S celim telesom ovohava moje razpuščene divje lase. Uklanja se moji nadvladujoči sili. Moji ženski moči.

Služkinja: Še vedno ga ne pogledam.

Coco: Še vedno ne. Le glavo spustim, da lasje zaplapolajo v praznino. Težko padejo mimo mojega vratu.

Služkinja: In moj vrat je odprt in ozek in ranljiv.

Coco: Belina kože zareže v njegovo oko, zabliska se kot komaj rojeni lunin meč na večernem nebu.

Služkinja: Bela breza sredi gozda. Ranljivi vrat. Predani vrat.

Coco: Samo pred njim v tistem trenutku.

Služkinja: Samo pred njim.

Coco: Poklon gospodarju, ki sem ga ukrotila.

Služkinja: Ukrotila si gospodarja.

Coco: Ukrotila sem gospodarja. Lahko bi me strl, če bi želel.

Služkinja: A tega ne bo storil.

Coco: Ne bo. Z menoj bo šel v prepad. Če bom le hotela.

Služkinja: Šel bo v prepad, če boš le hotela. Šel bo v zid!

Coco: Zaletel se bo vanj.

Služkinja: Cvrl se bo v ognju in preskakoval bo nemogoče ovire.

Coco: Umrl bo.

Služkinja: Umrl bo zame, če bom le hotela.

Coco: Zvest.

Služkinja: Zvestoba je odvzem svobode.

Coco: Zvest do groba!

Coco: Nevidna ledena gora čaka pod gladino. Vedno večja je, a še vedno nevidna. Nikogar več ni, ki bi mi očital. Nikogar, ki bi mu lahko pokazala, kaj zmorem. Kako uspešno kljubujem. Nikogar več, ki bi komentiral moje poti, moje odločitve. In nikogar več, ki bi obstajal kot še ne osvojena trdnjava. Vsi so umrli. Zakaj je potem nevidna gora še vedno tam, nepremagljiva pod gladino? Neskončni valovi meljejo, renčijo in iz trupa bljuvajo neusmiljeno konjsko moč. Zaganjajo se ob kovinsko telo ladje kot ihtavi stampedo, kot grabežljive gigantske dlani, ki zajemajo na tone lepote. Na tone lepote samo zame, ki ne vem, če sem. Če sem sploh kdaj bila. Kako bi bilo, če bi skočila? Seveda, kaj pa je to takega! Lahko bi skočila. Niti ni tako težko. Ne zahteva veliko napora. Mali skok v neznano. Dovolj je stopiti ob ograjo, popustiti nadzor. Stopiti preko jeklene ograje in zapreti oči. Stopiti še korak naprej, se preriniti na ozek vlažen pas palube. Na nezaščiteni premec. Tam tako rado zdrsne. Ni se ti potrebno zagnati. Kar samo od sebe gre. Barka se prikloni in ti z njo. V velikem razkolu se priklonita ena drugi, da te kljun ladje ob padcu v vodo še dodatno zmelje.

Služkinja: Treba je zapreti oči, ugasniti misli in se pognati v neznano. Pasti v temne valove. In potem se nehati upirati. Ne dihati, ne hlatasti. Nič več mahati in klicati na pomoč. Samo prepustiti se. Odpreti usta, da te morje zalije. Da odvzame vse besede. Da morje stopi vate in ti vanj. Dve samoti, dve tišini stkani v temo. Tone lepote samo zame. Ki sem oživela, da lahko končno umrem.

KONEC